

Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι,

Με αληθινή χαρά δέχτηκα τη πρόσκληση του Δημήτρη Αναστασόπουλου να χαιρετίσω το συνέδριό σας σήμερα. Τον ευχαριστώ εκ μέρους της Ελληνικής Ψυχαναλυτικής Εταιρείας. Χαίρομαι που επιστρέφω εδώ, στην πατρίδα, εκεί από όπου κάθε τόσο ξεκινάμε. Ξεκινώ λοιπόν με θάρρος να ξαναβρώ συντοπίτες μου πιάνοντας ξανά νήματα του ψυχικού έργου που υφαίνουν τα παραμύθια, τους μύθους, τον αφηγηματικό λόγο.

Στα παραμύθια ένας ήρωας καλείται να φέρει σε πέρας μια αποστολή. Αποδέχεται να υπηρετήσει σαν θητεία το έργο που του ανέθεσαν. Το αναλαμβάνει σαν χρέος. Και θέτει τον εαυτό του σε μια αναπόδραστη υποχρεωτική τροχιά. Στην πορεία βρίσκεται σε μέρη που δεν είναι τα αρμόζοντα, τα οικεία δικά του. Βρίσκεται μέσα σε ένα δάσος, μέσα σε ένα δέντρο, στην κοιλιά ενός ζώου, κοκ. Τι γυρεύει ένα καλό παιδί, σε τέτοια μέρη; Γυρεύει τις ρίζες του, την καταγωγή του, για να γίνει αυτό που είναι.

Σε κρίσιμες καμπές σκοντάφτει πάνω σε αναπάντεχες, τρομακτικές και φρικιαστικές, οικείες και ανοίκειες αναφομοίωτες εμπειρίες που δεν έχει κάνει επαρκώς δικές του. Ζει στιγμές τραυματικής έντασης, έκτακτης ανάγκης, που καθιστά αναγκαία την παρέμβαση κάποιου άλλου, πάντα με ανθρώπινες ιδιότητες, που θα του δώσει μια ειδική, όχι άσχετη, αλλά επαρκή απόκριση.

Βρίσκει έναν άλλον όμοιο που θα τον βάλει σπίτι του, θα τον ενδοβάλει, ώστε κι αυτός να ενδοβάλει την διαδικασία φιλοξενίας και να δημιουργήσει τον δικό του ψυχικό χώρο, όπου θα θέτει τα βιώματα που οικειοποιείται.

Η αναπόφευκτη, αναγκαία και υποχρεωτική πορεία, η αυθόρμητη και προκλητή ασυνείδητη διαδικασία που εκφράζεται στις συνειδητές διαδράσεις με έναν άλλον στην γλώσσα του σώματος και των πράξεων, στην ψυχανάλυση ονομάζεται μεταβίβαση. Συνιστά τον θεμελιώδη ανθρώπινο δεσμό. Αυτός ο δεσμός βασίζεται στην μεταφορά. Η μεταφορά έχει μια άκρη σωματική και κυριολεκτική και μια άκρη αφαιρετική, συμβολική. Για τον Αριστοτέλη η μεταφορά συνίσταται στο να δώσεις σε ένα πράγμα ένα όνομα που ανήκει κάπου αλλού. Με μεταφορές χαρτογραφούμε και ιστοριογραφούμε έναν οδικό χάρτη χρήσιμο για κάθε πορεία ένταξης εμπειριών με τον κόσμο.

Τα αναπάντεχα συναπαντήματα σημαίνουν ότι καμιά ιδέα δεν εφαρμόζεται απόλυτα στην πράξη, παρά μόνο στις ιδεολογίες του ολοκληρωτισμού, όπου το απόλυτο της απόρριψης επιδιώκει τη ταυτότητα.

Στο παραμύθι η ταυτότητα διαρκώς γίνεται από την ιστορία και την γεωγραφία, με την διαδικασία πιστοποίησης της καταγωγής. Πρόκειται για την διαδικασία της μεταβίβασης, της εύρεσης και δημιουργίας στην εξωτερική πραγματικότητα σημείων πρόσδεσης ασυνείδητων βιωμάτων προς επεξεργασία και ένταξη.

Η προσόρμιση από το πέλαγος στην ακτή, το φέρειν εις λιμένα, το φέρειν κάτω, λεγόταν στα αρχαία ελληνικά «καταγωγή». Η «καταγωγή» αναφέρεται στην επιστροφή στον τόπο όπου έχουμε ρίζες, τους πρώτους δεσμούς νοήματος.

Τα παραμύθια αποτελούνται από ένα αποκεντρωμένο σύστημα μεταβάσεων και μεταφορών, ένα πλέγμα σωματο-ψυχικών ανταλλακτηρίων. Αντιστέκονται στον συγκεντρωτισμό. Ό,τι δεν χωράει δεν το απορρίπτουν, το αφήνουν για μελλοντική αφήγηση. Ιδιαίτερα τα λαϊκά παραμύθια είναι αναρχικά, αλλά δεν είναι άνομα. Συνιστούν ένα οδικό χάρτη από πρωτοσυμβολικούς και συμβολικούς κόμβους, σημεία τομής μεταξύ σώματος, ψυχισμού και κοινωνικής πραγματικότητας. Περιγράφουν το κλίμα και οδηγίες προς οδοιπόρους που ξεκινούν κάθε φορά μια πορεία να αναλάβουν τον κόσμο.

Το θέμα του συνεδρίου είναι επίκαιρο σήμερα την εποχή της απογοήτευσης και της ανομίας. Τα παραμύθια λένε ότι η έξω πραγματικότητα είναι τραυματική, μπορεί να γίνει αβάσταχτη. Πρέπει να την διακρίνουμε από την ψυχική και την σωματική πραγματικότητα και τους μεταβατικούς χώρους αναμεσά τους. Τα σταυροδρόμια συναντήσεων σώματος-ψυχισμού-κοινωνικής πραγματικότητας χαρτογραφούνται-ιστοριογραφούνται στα παραμύθια.

Στο τέλος συνειδητοποιούμε ότι δεν είναι δικός μας, δεν μάς ανήκει, ο κόσμος. Εμείς ανήκουμε, είμαστε μέσα στον κόσμο, περαστικοί. Αυτά που κάνουμε δικά μας είναι τα μέσα του ανθρώπινου δεσμού, τις ψυχικές κινήσεις της μεταβατικότητας και μεταφορικότητας, τα υλικά με τα οποία είναι φτιαγμένη η ζωή μας. Ζούμε μια αληθινή διαδικασία, μαγική σαν την γλώσσα. Κοιτάζουμε πίσω και λέμε, πως πέρασε έτσι η ζωή, σαν παραμύθι.

Και στο τέλος λέμε: Ούτε είδα ούτε άκουσα ούτε την αλήθεια σας είπα.